ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Івасенко Ю.В.
студентка,
Науковий керівник: **Коновалова О.В.**
кандидат мистецтвознавства, доцент,
Інститут мистецтв Київського університету
імені Бориса Грінченка

ФОЛЬКЛОРИЗМ У ЛІТЕРАТУРІ

«Фольклор – це те джерело, яке породжує
бажання творити свою ідентичність
і свою державу», – Євген Нищук.

Фольклорна традиція – важлива складова національної ідентичності українського народу. Народна пісня, переказ, звичаї та обрядовість у важкі моменти історичного буття українців нерідко залишалися останніми надійними прихистками їхньої самобутності, ставали життєдайним джерелом національного відродження. У фольклорі закорінена національна літературна творчість, музичне і драматичне мистецтво. Із зацікавлення і перших студій над фольклором у далеку добу романтизму (початок XIX століття) бере свій початок українська гуманітаристика. У сучасну епоху загальносвітових глобалізаційних процесів у суспільному і культурному просторі українська фольклорна традиція – це важливий націєтворчий і націєконсолідуючий чинник, що несе у собі великий потенціал для вироблення сучасної ідентичності українців як європейської нації.

У дослідженні вперше осмислено творчість поетів – шістдесятників через призму фольклорної традиції та авторського «Я». Творчий доробок М. Вінграновського, Л. Костенко, В. Симоненка, І. Світличного, Д. Павличка проаналізовано з огляду на мистецьку самобутність у контексті колективної творчості та з урахуванням творчих принципів: фольклоризму, наявності сакрального у текстах, мотиву спротиву тоталітарній системі, світу природи, опозиції «свій – чужий», органічність творення [1, с. 1].

Саме зацікавлення українським фольклором спонукало письменників самостійно збирати і опрацьовувати усну народну творчість. Усі з досліджуваних нами поетів-шістдесятників – М. Вінграновський, В. Симоненко, Д. Павличко, Ліна Костенко, І. Світличний мали міцне фольклорне підґрунтя своїй літературній творчості. Аналіз фольклоризму названих поетів здійснюється на основі методики ідентифікації: спочатку розглядаються ті поезії, в яких фольклорний мотив очевидний, потім – на рівні фольклорних асоціацій – фольклорні прототипи, що могли послужити поштовхом до написання твору [1, с. 3].

На мою думку, тема фольклору найбільш характерно виражається у творі Ліни Костенко «Маруся Чурай». Історичний роман у віршах «Маруся Чурай» є перлиною української літератури XX століття. Як і кожен видатний твір, він наділений глибокою, а точніше сказати, глибинною змістовністю, осягнення якої потребує як добре розвинутої уяви, так і напруженої роботи душі. Роман бо ж історичний, тобто в ньому розповідається про далекі часи, коли люди, їх побут, звичаї, особливості мислення, навколишнє середовище, у якому вони жили, – тобто села, міста та й уся природа – суттєво відрізнялись від того, що бачимо у наші дні. Ліна Костенко здійснила величезну дослідницьку роботу, щоб якомога точніше відобразити у романі Україну XVII століття. Вона відкрила її для себе, а потім, працюючи над романом, відкрила її і для нас – і це був безцінний дарунок видатного митця [2, с. 3].

Ліна Костенко є прямою послідовницею Лесі Українки по цій тематичній лінії. Для неї, як і для її великої попередниці, Слово було єдиною зброєю. І боролись вони цією зброєю за одне і те ж – за Україну, за Націю [3, с. 214].

Яким же чином Слово може бути оберегом нації? Ліна Костенко відповідає: перш за все тому, що воно здатне відображати життя, і надовго, можливо, й назавжди залишати це відображення в народній свідомості. Те, що не зафіксоване у Слові, – пропадає назавжди, його ніби й не було у минулому. Слово, кажучи по-сучасному, є немов перфокартою, на якій зафіксована історія. Нема такої перфокарти – значить і нема в народній свідомості образного уявлення про своє минуле [3, с. 214].

А от для головної героїні роману Марусі Чурай творення пісні – є чи не головним способом самовираження. Багата, незвичайна інтенсивність емоційного життя Марусі – це той «тиск» почуттів, від яких вона

звільнюється характерним для всіх обдарованих митців способом – через художню творчість [3, с. 299].

«В розмові я, сказати б, то не дуже,

А в пісні можу виспівати все», – Маруся Чурай. [4]

Маруся – співець природний, органічний. Вона не силує себе, не творить пісню заради пісні. При цьому, кажучи сучасною мовою, вона розділяє «естетичний» матеріал, тобто, той матеріал, який вартий, на її думку, пісенного вираження, від матеріалу «неестетичного», що негідний бути втіленим у пісню. Одним із суттєвих складових естетичного кредо народної піснетворки є щирість. У пісні вона просто не здатна лукавити: «Я зроду не співала два криласи» [3, с. 300].

Помітно, що з часом Маруся ставиться до своєї творчості більш усвідомлено. Вона еволюціонує від співачки стихійно-природної, для якої піснетворчість є інстинктивним за своєю природою способом самовираження, до творця, який уже задумується про його нетлінність у часі [3, с. 300].

Таким чином, можна з повною впевненістю сказати, що вплив фольклору на літературу величезний, він набуває все більш різних форм вираження [5].

Список використаних джерел:

1. Векуа О. В. Фольклорні витоки художніх творів (на прикладі поетів-шістдесятників). URL: https://sworld.com.ua/simpoz5/4.pdf

2. Клочек Григорій. Історичний роман Ліни Костенко «Маруся Чурай»: шкільна версія аналізу. – Кіровоград: «Степова Еллада», 1998. – 52 с.

3. Ліна Костенко. Навчальний посібник-хрестоматія / Ідея, упорядкування, інтерпретація творів Григорія Клочека. – Кіровоград: Степова Еллада, 1999. – 320 с. URL: http://lib.khnu.km.ua/inf_res/vistavki/vystavka_9_travnia/Ukr_viyna/004.doc

4. Маруся Чурай – Ліна Костенко. URL: https://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kostenko-lina/281-lina-kostenko-marusya-churaj

5. Типологія фольклоризму літературних текстів. URL: https://studwood.ru/1423826/literatura/tipologiya_folklorizma_literaturnyh_tekstov